

Dobre praktyki samorządów 2011

Polityka na rzecz osób
niepełnosprawnych

SAMORZĄD RÓWNYCH SZANS

**Fundacja
Instytut Rozwoju Regionalnego**

Wydawca

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

31-261 Kraków, ul. Wybickiego 3A,

Tel.: 12 629 85 14, faks: 12 629 85 15

e-mail biuro@firr.org.pl

<http://www.firr.org.pl>

Organizacja Pożytku Publicznego

KRS: 0000170802

Nr konta: 77 2130 0004 2001 0255 9953 0005

Redakcja serii

Anna Maria Waszkielewicz

Redaktor

Halina Waszkielewicz

Skład i Druk

Drukmar

ISBN

978-83-61170-80-8

Nakład

800 egzemplarzy

© Kraków 2011

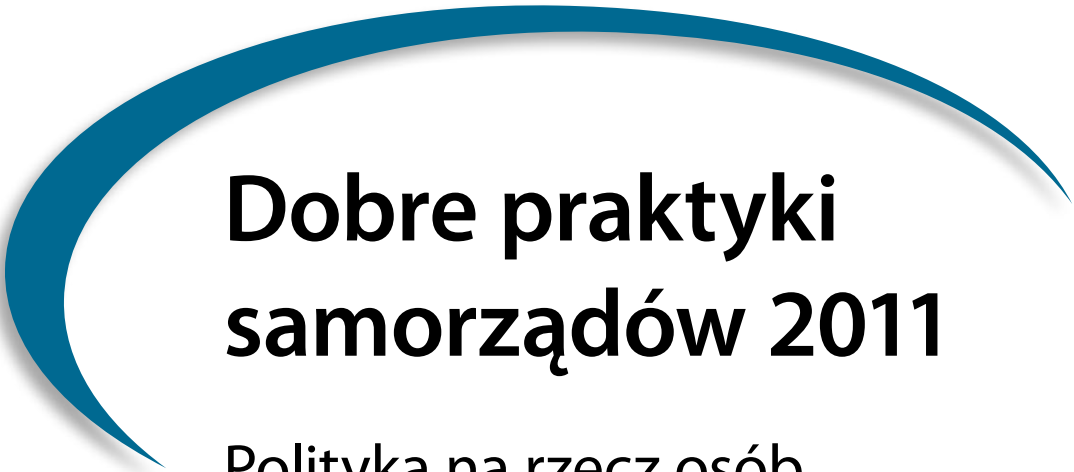
Wydanie I bezpłatne, nieprzeznaczone do sprzedaży.

Nakład dofinansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego udostępnia publikacje na licencji Creative Commons. Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Oznacza to, iż przy zachowaniu informacji o autorstwie, utwór ten można publikować bądź rozpowszechniać w całości lub we fragmentach na dowolnym nośniku oraz tworzyć z niego utwory zależne.

Szczegółowa licencja dostępna jest pod adresem:

<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>

Dobre praktyki samorządów 2011

Polityka na rzecz osób
niepełnosprawnych

SAMORZĄD RÓWNYCH SZANS

**Fundacja
Instytut Rozwoju Regionalnego**

Spis treści

Prolog Pani Ireny Lipowicz Rzecznika Praw Obywatelskich	3
Wstęp	4
Prezentacja laureatów Samorząd Równych Szans 2011	5
Siemianowice Śląskie: Żyjemy zdrowo	
i bezpiecznie - uczyliśmy ratować	7
Szczecin: Szczecin przyjazny osobom niepełnosprawnym	8
Ciechocinek: Twórczość i aktywność bez barier	11
Dębica: Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	
i urzędzeń pomocniczych w Dębicy	13
Katowice: Miejska Dżungla - III edycja	14
Kraków: Droga Królewska dla niepełnosprawnego turysty	16
Powiat mielecki: Rozbudowa i przebudowa Specjalnego Ośrodka	
Szkolno Wychowawczego w Mielcu - etap Ia	19
Powiat mrągowski: Budowa budynku dydaktycznego Zespołu	
Szkół Specjalnych w Mrągowie z urządzeniami towarzyszącymi	21
Powiat policki: Starość nie musi być samotna	23
Racibórz: Dorosnąć do niepełnosprawności	25
Radom: Bezpłatny Internet dla mieszkańców Radomia	
zagrożonych wykluczeniem cyfrowym	26
Świdnica: Prowadzenie Centrum Wspierania	
Organizacji Pozarządowych	28
Tczew: Bank Czasu – Bankiem Życzliwości	30
Wejherowo: Likwidacja barier w dostępie osób niepełnosprawnych	
do pełnego udziału w życiu społecznym, edukacji, kulturze	
i sporcie w mieście Wejherowie	32
Zakopane: Mr Blup „Nie oceniaj. Poznaj by zrozumieć” - Kampania	
świadomościowa przeciw wykluczeniu społecznemu	
- Informacja inspiracja, integracja	34

Prolog Pani Ireny Lipowicz Rzecznika Praw Obywatelskich

Nic tak dobrze nie motywuje do działania, jak dobry przykład. Dlatego jestem ogromnie wdzięczna autorom publikacji o dobrych praktykach samorządów realizowanych na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Książka powstała w ramach inicjatywy Samorząd Równych Szans 2011 i jest ukoronowaniem całorocznej pracy wielu osób. Znalazły się w niej skrzętnie zbierane na terenie całego kraju informacje o ciekawych inicjatywach, akcjach i programach mających jeden cel: zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Spektrum działań jest imponujące – od bezpłatnego Internetu dla osób wykluczonych cyfrowo czy wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, po praktyki zawodowe dla niepełnosprawnych intelektualnie czy centrum wspierania inicjatyw społecznych.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich od początku swojej kadencji wsparcie dla osób z niepełnosprawnością uczyniłam priorytetem urzędu. Podejmujemy szereg działań, aby prawa tych osób były szczególnie dobrze chronione. Zdajemy sobie jednak sprawę, że to nie wystarczy, że potrzebna jest pozytywna „praca u podstaw”, inicjatywy i programy zmieniające ludzką mentalność oraz nawyki kulturowe, budujące powszechną wrażliwość na potrzeby ludzi słabszych. Tylko wspólnym wysiłkiem, czyniąc starania w każdym domu, w każdej gminie, mieście czy wsi możemy na trwałe poprawić los osób z niepełnosprawnością, stworzyć prawdziwe społeczeństwo równych szans – społeczeństwo obywatelskie.

Wierzę, że opisane w publikacji przykłady dobrych praktyk będą ważną i owocną inspiracją. Pomogą każdemu, kto pragnie czynić dobro i pomagać innym.

Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich

Wstęp

Samorządy mają w Polsce do odegrania kluczową rolę w tworzeniu na swoim terenie warunków do trwałej integracji osób niepełnosprawnych. Od trzech lat Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego zachęca samorządy, by pochwały się swoją działalnością na rzecz osób niepełnosprawnych. Biorąc udział w konkursie na najlepsze praktyki jednostek samorządu terytorialnego w zakresie polityki na rzecz osób niepełnosprawnych, ubiegają się o nagrodę "SAMORZĄD RÓWNYCH SZANS".

Do udziału w III edycji konkursu mogły zgłaszać się samorządy wszystkich szczebli. Jedynym warunkiem było zrealizowanie lub realizowanie ciekawych działań służących aktywizacji zawodowej lub społecznej osób niepełnosprawnych. Rada Nagrody wybrała projekty, które nagrodziła tytułem " SAMORZĄD RÓWNYCH SZANS " oraz wskazała samorządy wyróżnione w konkursie i laureatów statuetek. Wręczenie statuetek, dyplomów i nagród specjalnych odbyło się 24 września 2011 roku w Zakopanem, podczas gali organizowanej w ramach Ogólnopolskiego Forum Integracji Społecznej.

Niniejsza publikacja przedstawia projekty, które w tegorocznej edycji konkursu zyskały najwyższe uznanie. Opisy zawierają informacje o realizowanych działaniach, celach, odbiorcach i rezultatach, a także udostępniają kontakt z osobami, które mogą przybliżyć Państwu szczegóły tych dokonań.

Pragniemy złożyć wszystkim serdeczne podziękowania za pracę włożoną w przygotowanie zgłoszeń, a przede wszystkim za pracę na rzecz integracji osób niepełnosprawnych. Laureatom serdecznie gratulujemy!

Promując pozytywne działania, które realnie wpływają na poprawę funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, możemy zmieniać nasze otoczenie. Gorąco zachęcamy do brania przykładu z wyróżnionych projektów/działań oraz do powielania dobrych praktyk realizowanych w różnych częściach Polski. W ten sposób wspólnie będziemy zwiększać wrażliwość społeczną na potrzebę zapewnienia równych szans osobom niepełnosprawnym.

Prezentacja laureatów Samorząd Równych Szans 2011

LAUREACI

(w poszczególnych grupach kolejność alfabetyczna)

Zdobywcy złotych statuetek i tytułu

- SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE
- SZCZECIN

Zdobywcy statuetek i tytułu

- CIECHOCINEK
- DĘBICA
- KATOWICE
- KRAKÓW
- POWIAT MIELECKI
- POWIAT MRĄGOWSKI
- POWIAT POLICKI
- RACIBÓRZ
- RADOM
- ŚWIDNICA
- TCZEW
- WEJHEROWO
- ZAKOPANE

Zdobywcy wyróżnień i tytułu

- GLIWICE
- ŁAŃCUT
- POWIAT BIELSKI
- POWIAT BOCHEŃSKI
- POWIAT BUSKI

- POWIAT DĄBROWSKI
- POWIAT GŁOGOWSKI
- POWIAT GRODZISKI
- POWIAT JAWORSKI
- POWIAT KAMIENNOGÓRSKI
- POWIAT KLUCZBORSKI
- POWIAT KOSZALIŃSKI
- POWIAT KROŚNIEŃSKI
- POWIAT ŁASKI
- POWIAT NOWODWORSKI
- POWIAT NOWOSOLSKI
- POWIAT OPOCZYŃSKI
- POWIAT OŚWIĘCIMSKI
- POWIAT PILSKI
- POWIAT POLKOWICKI
- POWIAT PROSZOWICKI
- POWIAT SANOCKI
- POWIAT STRZELECKO-DREZDENECKI
- POWIAT SZAMOTULSKI
- POWIAT ZDUŃSKOWOLSKI
- SZKLARSKA PORĘBA
- ŚWIEBODZICE
- WĄGROWIEC
- ZABRZE

Zdobywcy tytułu

- LĘBORK
- NOWY TARG
- POWIAT BIAŁOBRZESKI
- POWIAT CIESZYŃSKI
- POWIAT EŁCKI
- POWIAT JELENIOGÓRSKI
- POWIAT ŁOMŻYŃSKI
- POWIAT MIECHOWSKI
- POWIAT MŁAWSKI
- POWIAT MYŚLIBORSKI
- POWIAT NAMYSŁOWSKI
- POWIAT OSTRZESZOWSKI
- POWIAT PIOTRKOWSKI
- POWIAT PISKI
- POWIAT PŁOCKI
- POWIAT PŁOŃSKI
- POWIAT PUŁAWSKI
- POWIAT PUŁTUSKI
- POWIAT SĘPOLEŃSKI
- POWIAT SIERADZKI
- POWIAT SKARŻYSKI
- POWIAT SŁUPECKI
- POWIAT ŚREDZKI
- POWIAT ŚREMSKI
- POWIAT ŚWIECKI
- POWIAT TRZEBNICKI
- POWIAT TUCHOLSKI
- POWIAT WADOWICKI
- POWIAT WĄBRZESKI
- POWIAT WEJHEROWSKI
- POWIAT WIERUSZOWSKI
- POWIAT WROCŁAWSKI
- POWIAT ZŁOTORYJSKI
- POWIAT ZWOLEŃSKI
- STALOWA WOLA
- WARSZAWA-BIAŁOŁĘKA

Prezentacja projektów zdobywców tytułu i statuetek w 2011 r.

Siemianowice Śląskie

Żyjemy zdrowo i bezpiecznie - uczymy ratować

Potrzeba zintegrowania na terenie miasta działań społecznych, instytucjonalnych, programowych i finansowych wymogła opracowanie programu, który powinien być gwarantem sukcesu w walce z obojętnym podejściem wielu osób do problemu niesienia pierwszej pomocy.

Codziennność stwarza sytuacje zagrażające życiu, zdrowiu i bezpieczeństwu, często nie potrafimy właściwie postąpić w sytuacjach wymagających natychmiastowej reakcji. Udzielanie pomocy osobom najbliższym, czy nawet ludziom przypadkowo poznanym na ulicy stwarza sytuację problemową, jakiej często nie potrafimy podołać. Nie wiemy jak się zachować, aby pomóc drugiej osobie i jednocześnie przestrzegać zasad zachowania bezpieczeństwa ratownika, by nie stworzyć zagrożenia dla jego zdrowia i życia, a tym samym nie narazić poszkodowanego na większy ból i powikłania. Społeczeństwo stopniowo zaczyna doceniać konieczność znajomości zasad profilaktyki oraz postępowania w nagłych wypadkach.

Oczekiwania społeczne są ogromne, należy je traktować priorytetowo, mądrze poprowadzić profilaktykę prospołeczną, probezpieczną i prozdrowotną. Zwalczanie negatywnych zjawisk wymaga szerokiej i wielopłaszczyznowej współpracy. Program skierowany jest do dzieci i młodzieży szkolnej, w tym osób z niepełnosprawnością. Obejmuje zarówno placówki edukacyjne, jak i stowarzyszenia działające na rzecz osób z niepełnosprawnością. Poprzednia edycja Programu objęła również jednostki organizacyjne Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie. Partnerami realizowanego projektu są: Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Siemianowicach Śląskich, Państwowa Straż Pożarna, Ochotnicza Straż Pożarna, Komenda Miejska Policji, Straż Miejska, Wojskowe Zakłady Mechaniczne, organizacje pozarządowe, MOPS.

W ramach realizacji programu Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie zorganizował w 2006 roku dwudniowe szkolenie z zakresu udzielania pierwszej po-

mocy, skierowane do Koordynatorów ds. bezpieczeństwa w szkole oraz do organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością. Przeszkolono wówczas pedagogów, psychologów i terapeutów. Przeprowadzono także szkolenie z zakresu bezpiecznych zachowań i udzielania pierwszej pomocy dla 120 dzieci. W ramach Fundacji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy zostało przeszkolonych 12 nauczycieli kształcenia zintegrowanego w ramach programu "Ratujemy i Uczymy Ratować". Uzyskane w ramach szkolenia certyfikaty umożliwią nauczycielom kształtowanie odpowiednich postaw wśród uczniów klas I-III.

Prowadzone są praktyczne formy sprawdzania umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. W tym celu od 2006 roku organizowane są Szkolne Zawody Ratownictwa Przedmedycznego, skierowane do zespołów szkolnych, uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz harcerzy.

Realizacji projektu towarzyszy szeroka akcja informacyjna, m.in. wydawanie materiałów szkoleniowo - edukacyjnych dostosowanych dla odbiorców należących do wszystkich grup wiekowych.

Urząd Miasta Siemianowic Śląskich
ul. Jana Pawła II 10
41-100 Siemianowice Śląskie
Edyta Świąteczak-Gurzeda
Tel: 32 76 05 445
Faks: 32 76 05 420
E-mail: e_gurzeda@um.siemianowice.pl

Szczecin

Szczecin przyjazny osobom niepełnosprawnym

W celu zwiększenia udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym Szczecina, poprzez wyrównywanie szans w korzystaniu z praw i obowiązków, jakie przysługują pozostałym obywatelom, realizowane są poszczególne programy na ich rzecz.

1. ZDROWIE KOBIETY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Przedsięwzięcie adresowane jest do dwóch grup docelowych: kobiet niepełnosprawnych oraz pracowników służby zdrowia. Kobiety starsze lub niepełnosprawne nie mogły w pełni korzystać z profilaktycznych badań w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi i raka szyjki macicy, z powodu barier architektonicznych w wielu zakładach opieki zdrowotnej, niedostosowanego specjalistycznego sprzętu medycznego i braku właściwego przygotowania personelu medycznego.

Realizacja programu odbywa się w trzech zakresach:

Zakres 1 - szkolenia dla personelu medycznego - kadra medyczna poznała sposób podejścia do każdego rodzaju niepełnosprawności, co przyczyniło się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa zdrowotnego niepełnosprawnych pacjentów oraz przełamania barier i stereotypów. Szkolenia zostały zrealizowane w marcu 2011 roku.

Zakres 2 - cykl szkoleń dla kobiet z niepełnosprawnością ruchową, narządu słuchu, z upośledzeniem umysłowym, autyzmem, niewidomych oraz ich rodzin. Uświadamiano, że niepełnosprawność nie zdejmuje obowiązku odpowiedzialności i dbałości o własne zdrowie.

Zakres 3 - umożliwienie wykonania badań. Ten zakres programu będzie kontynuacją dwóch pierwszych zakresów, naturalną konsekwencją podjętych wcześniej działań. Gmina Miasto Szczecin pozyskała już środki finansowe z Regionalnego Programu Operacyjnego na wyposażenie całkowicie dostosowanego dla osób niepełnosprawnych ruchowo gabinetu ginekologicznego (został zakupiony nowoczesny fotel ginekologiczny, sterowany elektrycznie).

Wskaźniki:

- przeszkolenie osób niepełnosprawnych - 250 osób
- przeszkolenie personelu medycznego - 100 osób
- przewidywane zwiększenie zgłaszalności kobiet na badania profilaktyczne - 8%
- podniesienie świadomości dotyczącej wczesnego wykrywania chorób nowotworowych u kobiet
- umożliwienie kobietom starszym i niepełnosprawnym wykonania badań ginekologicznych.

2. SEKCJA OBSŁUGI KOMUNIKACYJNEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W związku z nieprzystosowaniem komunikacji miejskiej do przewożenia osób niepełnosprawnych (w tym zwłaszcza do przewożenia osób poruszających się na wózkach inwalidzkich) w 1994 roku w mieście Szczecinie została powołana do życia Sekcja Obsługi Komunikacyjnej Osób Niepełnosprawnych (SOKON). Dzięki systematycznym inwestycjom Miasta tabor liczy 15 BUS-ów i jeden autokar. Wymienione usługi przewozowe realizowane są przez Miasto i są one w 100 % finansowane z budżetu. W 2010 roku SOKON przewiózł:

- 18 039 niepełnosprawnych uczniów realizujących obowiązek szkolny (do i ze szkół) na terenie Szczecina,
 - 14 630 osób niepełnosprawnych w systemie abonamentowym (szkoła, praca, rehabilitacja),
 - 2 701 osób niepełnosprawnych w systemie zamówień na telefon,
- Łączny przebieg wszystkich samochodów w 2010 r. to 424 466 km.

3. INFORMATOR DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

4. MECENAS OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

5. PROWADZENIE WCZESNEJ DIAGNOZY I REHABILITACJI SZANSĄ DLA DZIECKA, RODZINY I SPOŁECZEŃSTWA

6. MIESZKANIA CHRONIONE

7. PRZEWODNIK DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

8. SPORT OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

9. WSPÓŁPRACA MIASTA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.

Projekt korzystnie zmienia sytuację osób niepełnosprawnych, zarówno szeroko rozumianą sytuację socjalną, jak i zwiększa możliwość samodzielnego życia i szanse na życie aktywne i twórcze.

Urząd Miasta Szczecin

Pl. Armii Krajowej 1

70-456 Szczecin

Beata Andruszkiewicz

Tel: 91 42 45 670

Faks: 91 42 45 676

E-mail: bandrusz@um.szczecin.pl

Ciechocinek

Twórczość i aktywność bez barier

Ciechocinek stawia na promocję aktywności i twórczości osób z niepełnosprawnościami, co znajduje wyraz w szeregu imprez organizowanych tam co roku.

Już od 16 lat organizowane są Prezentacje Artystyczne - „Sztuka Bez Barier”. Kolejną inicjatywą promującą aktywność artystyczną osób niepełnosprawnych jest Ciechociński Festiwal Bluesowy - „Blues Bez Barier”. Działaniem wyrównującym szanse w dostępie osób niepełnosprawnych do pełnego udziału w życiu społecznym jest także propagowanie aktywności fizycznej oraz sportu m.in. dzięki organizowanemu już od 22 lat Minimaratonowi Integracyjnemu „Bieg Solny”.

Podczas dotychczasowych edycji Prezentacji Artystycznych odbyły się wystawy malarstwa, grafiki, rzeźby, kameralne koncerty muzyczne i spotkania z literatami i poetami. Ciechocińskie Prezentacje pokazują jak istotną rolę w procesie społecznej integracji może spełnić sztuka i jak ważny jest udział artystów niepełnosprawnych w naszej kulturze. Jest to impreza kulturalna o charakterze integracyjnym, której celem jest przedstawienie szerokich zdolności artystycznych i popularyzowanie twórczości osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawność - nawet bardzo poważna - nie jest przeszkodą w samorealizacji, w rozwijaniu talentu i zainteresowań artystycznych. Dla samych osób niepełnosprawnych uznanie dla ich pracy twórczej i osiągnięć artystycznych ma szczególne znaczenie, jest nie tylko źródłem satysfakcji, ale także zwiększa poczucie własnej wartości, dodaje wiary w siebie, motywuje do dalszej pracy. Wystawy i spotkania autorskie sprzyjają również nawiązywaniu nowych kontaktów i poznawaniu innych ludzi, przeciwdziałają izolacji i uczuciu osamotnienia. Uczestnikami Prezentacji są osoby niepełnosprawne oraz w pełni sprawne. Dzięki temu impreza zyskuje charakter integracyjny i poświadcza, że sztuka zbliża ludzi i wspomaga niwelowanie barier.

Ciechociński Festiwal Bluesowy - „Blues Bez Barier” jest otwarty dla każdego, kto interesuje się muzyką i kto chce poznać świat wyobraźni i wrażliwości drugiego człowieka. Festiwal przyczynia się do kształtowania wizerunku osób niepełnosprawnych jako osób o różnych zainteresowaniach, talentach, pasjach i szerokich możliwościach twórczych. W trakcie dotychczasowych edycji festiwalu na scenie występowali artyści z niepełnosprawnościami oraz uznane gwiazdy polskiego blues-rocka.

W Minimaratonie Integracyjnym „Bieg Solny” uczestniczą osoby sprawne oraz osoby z dysfunkcjami ruchowymi i intelektualnymi. Bieg jest w tej chwili jednym z większych biegów integracyjnych w Polsce. Taka impreza to nie tylko sprawdzenie się pod względem wytrzymałościowym, to przede wszystkim szeroko rozumiana integracja i wymiana doświadczeń.

Wszelkie działania promujące najlepsze praktyki samorządu w zakresie polityki na rzecz osób niepełnosprawnych konsultowane są z organizacjami pozarządowymi. W tym celu Burmistrz Ciechocinka powołał Radę Konsultacyjną ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, której celem jest definiowanie priorytetowych dla Gminy obszarów problemowych. Dostrzegając aktywność osób z niepełnosprawnościami Burmistrz Miasta Ciechocinka Leszek Dzierżewicz zainicjował także przyznawanie nagrody „Za promocję aktywności osób z niepełnosprawnościami”.

Gmina Miejska Ciechocinek

ul. Kopernika 19

87-720 Ciechocinek

Jerzy Szymański

Tel: 54 41 61 800 wew. 118

Faks: 54 28 36 423

E-mail: niepełnosprawni@ciechocinek.pl

Dębica

Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i urzędzeń pomocniczych w Dębicy

Główną ideą projektu było odpowiedzenie na potrzebę mieszkańców miasta i gminy, jaką był dostęp do sprzętu rehabilitacyjnego i zmniejszającego skutki niepełnosprawności.

Za uruchomieniem wypożyczalni przemówiło również spore spiętrzenie formalności niezbędnych przy ubieganiu się o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny. Ponadto czas potrzebny na dokonanie wszelkich formalności związanych z dofinansowaniem przedłuża okres oczekiwania na sprzęt, co ogranicza możliwości rehabilitacji i szybkiego powrotu do sprawności.

Grupą bezpośrednich odbiorców projektu jest społeczność osób z niepełnosprawnościami miasta Dębicy, które mogą korzystać ze sprzętu dostępnego w wypożyczalni. Mogą to być osoby w każdym wieku z niepełnosprawnościami pourazowymi (czasowymi) i trwałymi.

W procesie realizacji projektu wyremontowane, zmodernizowane i przystosowane zostały powierzchnie magazynowe oraz biurowe, w których funkcjonuje wypożyczalnia. Zakupiony został sprzęt rehabilitacyjny i urządzenia pomocnicze niezbędne do ograniczenia skutków niepełnosprawności mieszkańców powiatu. Przeszkolono pracownika wypożyczalni, który odpowiedzialny jest m.in. za instruktaż w zakresie korzystania ze sprzętu dostępnego w powstałej jednostce. Ponadto przez cały okres realizacji zadania (2008-2012) prowadzone są działania informacyjno - promocyjne zawierające dane na temat funkcjonowania wypożyczalni, możliwości korzystania ze sprzętu rehabilitacyjnego, źródeł finansowania oraz zakresu działalności na tym polu. Materiały dotyczące zakresu działań jednostki trafiają do instytucji i organizacji pozarządowych wspomagających osoby niepełnosprawne na terenie miasta Dębica i powiatu dębickiego. Ponieważ jest to istotny element ich aktywności informację rozprzestrzeniane są również bezpośrednio

do osób niepełnosprawnych i ich rodzin korzystających z pomocy instytucjonalnej na terenie powiatu dębickiego (za pośrednictwem instytucji wspierających i NGO), do ośrodków pomocy społecznej na terenie całego powiatu (MOPS, PCPR, GOPS), instytucji rynku pracy, wszystkich zakładów opieki zdrowotnej i jednostek oświatowych.

Osoby niepełnosprawne, którym bezpłatnie udostępniono sprzęt rehabilitacyjny i urządzenia pomocnicze, mogą szybciej powrócić do aktywności zawodowej i społecznej. Asortyment zakupionego sprzętu uwzględnia zapotrzebowanie zainteresowanych osób. W kolejnych latach realizacji projektu bardzo znacznie wzrasta ilość wypożyczonego sprzętu i liczba osób korzystających z usług wypożyczalni.

Gmina Miasto Dębica
Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego
i urządzeń pomocniczych
ul. Ratuszowa 6
39-200 Dębica
Tel: 14 68 18 713
E-mail : wypozyczalnia@mops-debica.pl

Katowice

Miejska Dżungla - III edycja

Miejska Dżungla to projekt dotyczący problemów osób niepełnosprawnych. Powstałe partnerstwo wspólnie realizuje szereg działań promocyjnych, informacyjnych, świadomościowych i edukacyjnych. Mają one zwracać uwagę wszystkich mieszkańców Katowic na bariery, z jakimi spotykają się osoby niepełnosprawne w ich mieście (nie tylko architektoniczne, ale przede wszystkim mentalne).

Projekt realizowany od marca 2009 roku na stałe wpisał się już w działania katowickiego samorządu. Za inaugurację projektu posłużyła konferencja prasowa, zorganizowana 3 grudnia 2010 (Międzynarodowy Dzień Osób Niepełnosprawnych) w Urzędzie Miasta Katowice.

Działania III edycji „Miejskiej Dżungli”:

- Patrole uczniów i harcerzy z Policją i Strażą Miejską

W ramach akcji dotyczącej kontroli zgodności wykorzystania miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych, w dniu 18 grudnia 2010 r. przeprowadzono wspólne patrole uczniów i harcerzy ze Strażą Miejską i Policją. Uczestnicy wkładali ulotki za wycieraczki samochodów bezprawnie zaparkowanych na miejscach dla osób niepełnosprawnych. Jednocześnie od III edycji projektu funkcjonariusz Policji lub Straży Miejskiej ma możliwość zastosowania pouczenia lub mandatu.

- Happeningi oraz spartakiady

Harcerze wspólnie ze stowarzyszeniami osób niepełnosprawnych zorganizowali w 12 katowickich szkołach happeningi, których celem było przybliżenie młodzieży problemów osób niepełnosprawnych.

Przedsięwzięcia podjęte w ramach happeningu:

- Akcja plakatowa „Niepełnosprawni są wśród nas” - wyklejenie na terenie szkoły plakatów dotyczących problemów osób niepełnosprawnych.
- Część młodzieży w szkole przez cały dzień porusza się na wózkach, kulach, z zasłoniętymi oczami, uszami (ćwiczenie empatii).
- Spotkanie z osobami niepełnosprawnymi - prelekcje osób działających w stowarzyszeniach na rzecz osób niepełnosprawnych wraz z prezentacją działań podejmowanych przez organizacje (np. propagowanie i wspomaganie niekonwencjonalnych, ekstremalnych sportów osób niepełnosprawnych),
- Prezentacja wsiadania i wysiadania z samochodu osoby niepełnosprawnej z uwzględnieniem potrzeb dotyczących miejsc parkingowych (możliwość przećwiczenia wsiadania/wysiadania przez uczniów).
- Włączenie rodziców uczniów do udziału w projekcie (ulotki, broszury – rozdawane na wywiadówkach).
- Spektakle teatralne z udziałem młodzieży niepełnosprawnej, uczniów, nauczycieli, warsztaty taneczne – „choreoterapia”, lekcje informatyki przeprowadzone przez osobę głuchoniewidomą, pokazy pierwszej pomocy, pokazy psów asystujących.

- Rozgrywki sportowe

Organizacja rozgrywek sportowych: wyścigi na wózkach, koszykówka na wózkach, tor przeszkód na wózkach oraz rozgrywki sportowe między osobami niepełnosprawnymi a uczniami (tenis stołowy, piłka nożna, piłka siatkowa, zajęcia z piłką dźwiękową).

- Spojrzeć Inaczej

Zorganizowany został po raz kolejny konkurs na plakat i logo projektu. Zwycięska praca będzie promować projekt w kolejnej edycji 2011-2012.

- Europejski Dzień Walki z Dyskryminacją Osób Niepełnosprawnych
Spotkanie odbyło się 5 maja 2011 roku i miało charakter podsumowania projektu ze strony organizatorów oraz uczestników. Było również formą podziękowania za zaangażowanie w realizację projektu. W trakcie konferencji ogłoszono wyniki konkursu na plakat i logo projektu.

- I Katowicki Turniej Rugby Na Wózkach

W dniu 12 maja 2011 roku odbył się w Ośrodku Sportowym „Szopienice” turniej sportowy, w którym brały udział 4 drużyny. Założeniem zaplanowanej imprezy było pokazanie młodzieży katowickich szkół biorących udział w akcji „Miejska Dżungla” oraz pozostałym gościom, że sport osób niepełnosprawnych jest atrakcyjny, a rywalizacja nie różni się niczym od występującej w innych dyscyplinach sportowych.

Urząd Miasta Katowice

ul. 3 Maja 7

40-096 Katowice

Małgorzata Moryń-Trzesimiech

Tel: 32 25 93 792

E-mail: malgorzata.moryn-trzesimiech@katowice.eu

Kraków

Droga Królewska dla niepełnosprawnego turysty

Projekt skierowany jest przede wszystkim do niepełnosprawnych mieszkańców Krakowa, w tym osób starszych o ograniczonym stopniu sprawności, dzieci i młodzieży, a także turystów, głównie niewidzących i słabowidzących, oraz przewodników turystycznych działających na rynku usług turystycznych i użytkowników Internetu. Zmierza do udostępnienia dziedzictwa kulturowego miasta Krakowa osobom wykluczonym społecznie.

Działania podjęte w ramach realizacji projektu objęły:

1. Przygotowanie i wykonanie projektu specjalnej trasy na przebiegu Drogi Królewskiej wraz z dodatkowymi atrakcjami np.: Barbakan z Bramą Floriańską i fortyfikacjami, Stare Miasto, itd., uwzględniającej umieszczenie dwunastu makiet z brązu, zawierających krótkie opisy eksponowanych obiektów w alfabecie łańskim oraz w alfabecie Braile'a, w polskiej i angielskiej wersji językowej. Wykonawca makiet brał pod uwagę zasady odczytywania przez osoby niewidome elementów architektonicznych. Wiąże się to z pewnymi uproszczeniami - pominięciem części detali architektonicznych oraz większości elementów dekoracyjnych lub też nieproporcjonalnym powiększeniem innych.
2. Przygotowanie przenośnych modeli ww. makiet wykonanych w skali 1:1 z lekkich materiałów plastycznych umożliwiających zbiorcze eksponowanie wszystkich makiet w jednym miejscu.
3. Przygotowanie specjalistycznego opisu Drogi Królewskiej - w tym makiet oraz przejść pomiędzy nimi - skierowanego głównie do osób niewidomych i udostępnienie ich w postaci komunikatów audio w polskiej i angielskiej wersji językowej na miejskiej stronie internetowej. Jest tam też dostępna stosowna aplikacja umożliwiająca odtwarzanie komunikatów audio w pobliżu odpowiedniej makiety osobom posiadającym telefony komórkowe wyposażone w antenę satelitarną GPS lub moduł Bluetooth. Pobranie komunikatów głosowych na telefon komórkowy jest też możliwe w jednym z punktów sieci InfoKraków (pomaga pracownik punktu) usytuowanym na Placach (ul. Szpitalna 25): najbliższej początku trasy. Telefony wyposażone w moduł Bluetooth mogą ściągnąć aplikację i komunikaty wysyłając SMS-em na podany na stronie www numer.

Inicjatorką powstania takiej trasy jest pani Hanna Grabowska - Pałeczka, specjalistka ds. architektury dla osób niepełnosprawnych z Politechniki Krakowskiej. Autorem projektów prac i wykonawcą rzeźb jest krakowski artysta Karol Badyňa, pracownik ASP w Krakowie, wybrany w drodze konkursu spośród siedmiu oferentów.

Na etapie definiowania założeń projektu opracowano ankietę analizującą potrzeby potencjalnych odbiorców projektu. Rozesłano ją do ponad 100 ośrodków, placówek, fundacji i stowarzyszeń zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych lub zrzeszających takie osoby. Wyniki potwierdziły potrzebę opracowania w Krakowie specjalnej trasy dla osób niepełnosprawnych.

Aby spełnić założenia projektu uwzględniające zarówno wymagania osób niepełnosprawnych w tym niewidomych oraz szczególny charakter chronionej przestrzeni miejskiej otaczającej makiety, Prezydent Miasta Krakowa powołał zespół konsultacyjny, który na bieżąco współpracował z artystą.

Realizacji projektu w 2010 roku towarzyszyła międzynarodowa konferencja pt.: „Percepcja atrakcji turystycznych w przestrzeni publicznej przez osoby niewidome i słabowidzące” zorganizowana w Krakowie przez Urząd Miasta Krakowa. Duże zainteresowanie konferencją potwierdziło potrzebę organizowania forum wymiany doświadczeń w tej dziedzinie. Zaplanowano organizowanie cyklicznych spotkań tego typu.

Aby trasa pozostała na stałe w ofercie przewodnickiej przewidziano organizowanie cyklicznych szkoleń z trenerami spośród między innymi osób niewidomych oraz specjalistów od audiodeskrypcji i nauczycieli orientacji przestrzennej. Planowane jest również we współpracy z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących przy ul. Tynieckiej w Krakowie stworzenie specjalnego programu edukacyjnego w oparciu o trasę.

Urząd Miasta Krakowa
Pl. Wszystkich Świętych 3-4
31-004 Kraków
Michał Jakubczyk
Tel: 12 61 66 059, 507 006 146
E-mail: michal.jakubczyk@um.krakow.pl

Powiat mielecki

Rozbudowa i przebudowa Specjalnego Ośrodka Szkolno Wychowawczego w Mielcu - etap Ia

Projekt rozbudowy i przebudowy budynków Specjalnego Ośrodka Szkolno Wychowawczego (SOSW) w Mielcu umożliwi rozszerzenie funkcji ośrodka w zakresie działalności rehabilitacyjnej i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, udostępnienie obiektów oświatowych dla osób niepełnosprawnych ruchowo i z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz wielofunkcyjne wykorzystanie infrastruktury oświatowej przez resztę społeczności Powiatu mieleckiego.

Ośrodek prowadzi działalność wychowawczą i dydaktyczną dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, często dotkniętych również różnego rodzaju niepełnosprawnościami lub schorzeniami fizycznymi. Celem kształcenia w SOSW jest przygotowanie wychowanków do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Nowy obiekt dostawiony będzie do istniejących segmentów i połączony z nimi funkcjonalnie wewnętrznymi ciągami komunikacyjnymi. Gabaryty części istniejącej (adaptowanej i przebudowywanej) pozostają bez zmian. Beneficjenci uzyskają możliwość uczestniczenia w zajęciach prowadzonych w nowoczesnych pomieszczeniach, przystosowanych do obowiązujących norm w zakresie powierzchni dydaktycznej. Nie bez znaczenia jest również wyposażenie obiektu w infrastrukturę ułatwiającą dostęp dla niepełnosprawnych (winda). Ich wykonanie jest niezbędne, aby umożliwić uczestnictwo w normalnych zajęciach szkolnych, co najmniej kilkudziesięciu uczniom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności.

Zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami Ośrodka objekty będą mieścić następujące zespoły pomieszczeń:

- zespół pomieszczeń rehabilitacyjno-terapeutycznych (siłownia, minibasen relaksacyjny, gabinety hydromasażu i rehabilitacji ruchowej, sala ćwiczeń, sale symulacji polisensorycznej, gabinety do pracy z dziećmi, gabinet higieny szkolnej, psychologiczny, logopedyczny, gabinet leczenia zaburzeń integracji czynności zmysłowych meto-

dą integracji sensorycznej, specjalistyczna pracownia informatyczna dla osób niepełnosprawnych, sale komunikacji alternatywnej, stymulacji polisensorycznej, gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej, rehabilitacji, psychoterapii, reedukacji indywidualnej kształtującej orientację, terapii logopedycznej, przestrzenny i kierunkowy EEG Biofeedback, rzeźbiarstwo, garncarstwo, artterapia);

- zespół sal świetlicowych (15 sal dla ok. 13 dzieci każda);
- zespół żywieniowy obejmujący kuchnię z zapleczem magazynowym, jadalnię na 100 osób jednocześnie) i zaplecze socjalne kuchni;
- pracownie terapeutyczne do prowadzenia zajęć manualnych i dydaktycznych (np. rzeźbiarska, tkacka, garncarska, malarska, kuchnia dydaktyczna, pralnia);
- internat (baza noclegowa dla ok. 160 osób - adaptacja istniejącej - segment „E”).

Przebudowa internatu jest istotnym elementem przeciwdziałania dyskryminacji, gdyż umożliwi dostęp do nauki i rewalidacji przez osoby upośledzone z terenów wiejskich Powiatu.

Ośrodek prowadzi szkoły podstawowe i gimnazja, a także Szkołę Przystosowaną do Pracy (dla młodzieży o umiarkowanym i znacznym upośledzeniu) oraz Zasadniczą Szkołę Zawodową (dla osób z upośledzeniem lekkim). Obecnie prowadzone są zajęcia zawodowe na kierunkach: kucharz małej gastronomii, malarz-tapeciarz oraz krawiec. Po realizacji inwestycji planowane jest wprowadzenie nowego kierunku kształcenia - zawody ślusarz i stolarz. Przewidziano także ścisłą współpracę SOSW z Centrum Kształcenia Praktycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Mielcu przy realizacji działań szkoleniowych dla osób niepełnosprawnych. Ponadto celem projektu jest zainicjowanie aktywności osób niepełnosprawnych w zakresie kształcenia dorosłych, w formie kursów i szkoleń służących rozwojowi wiedzy i umiejętności zawodowych.

Powiat mielecki

ul. Sękowskiego 2b

39-300 Mielec

Agnieszka Dernoga

Tel: 17 78 00 483

Faks: 17 78 00 483

E-mail: adernoga@powiat-mielecki.pl

Powiat mławowski

Budowa budynku dydaktycznego Zespołu Szkół Specjalnych w Mrągowie z urządzeniami towarzyszącymi

Zgłoszony projekt to budowa obiektu dydaktycznego Zespołu Szkół Specjalnych w Mrągowie. Na działanie składa się wybudowanie nowego obiektu, ogrodu zimowego oraz dostosowanie przestrzeni wokół szkoły do pełnego użytku przez osoby niepełnosprawne.

Cele działania:

- Stworzenie wszystkim uczniom z niepełnosprawnością intelektualną z terenu Powiatu Mrągowskiego warunków i możliwości do wszechstronnego rozwoju z uwzględnieniem ich właściwości fizycznych, psychicznych i emocjonalnych.
- Edukacja w budynku bez barier architektonicznych.
- Możliwość prowadzenia różnego rodzaju zajęć z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
- Rozszerzenie oferty rehabilitacyjnej placówki: zawodowej, społecznej i ruchowej.

Najważniejszym przedsięwzięciem zgłoszonego projektu jest budowa obiektu dydaktycznego Zespołu Szkół Specjalnych w Mrągowie, którą rozpoczęto 21 sierpnia 2008 roku a zakończono 20 sierpnia 2010 roku. Obecnie jest to nowoczesny dwukondygnacyjny budynek o powierzchni użytkowej 1433,82 m². Obiekt posiada windę oraz przystosowany jest dla potrzeb osób niepełnosprawnych i poruszających się na wózkach inwalidzkich. Budynek wyposażono w instalację wentylacji mechanicznej, instalacji przeciwpożarowej, sieć teletechniczną oraz system przywoławczy. Szkoła posiada nowoczesną instalację pozwalającą na znaczne obniżenie kosztów ogrzewania oraz ciepłej wody i podłączona jest do miejskiej sieci ciepłowniczej. Na terenie posesji wykonano kanalizację deszczową, zagospodarowano teren wokół budynku, zasiano trawniki, obsadzono skarpy krzewami, posadzono drzewa. W obrębie posesji szkoły wybudowano nowoczesne wielofunkcyjne boisko z nawierzchnią poliuretanową. Dodatkowo uczniowie szkoły korzystają

z nowo wybudowanej sali gimnastycznej przy sąsiadującym Zespole Szkół nr 2 im. Władysława Jagiełły.

Budynek Zespołu Szkół Specjalnych jest tak zaprojektowany, aby zapewnić uczniom optymalne warunki do nauki, opieki i pełnego bezpieczeństwa w trakcie pobytu w szkole. Otoczenie szkoły i budynek jest przyjazny osobom niepełnosprawnym ruchowo: między innymi szerokie korytarze, podjazdy, dźwig osobowy, węzły sanitarne. Szkoła posiada lokalną sieć komputerową, wszystkie sale dydaktyczne wyposażone są w komputery z dostępem do Internetu. Dodatkowo w salach lekcyjnych zainstalowano telefoniczny system przywoławczy pozwalający na szybkie wezwanie pomocy przez nauczyciela.

W nowym budynku znajduje się 13 sal lekcyjnych wyposażonych w nowe meble oraz niezbędne pomoce dydaktyczne, dwie pracownie gospodarstwa domowego, pracownia komputerowa, biblioteka, aula. Szkoła posiada również mieszkanie treningowe składające się z pokoju, łazienki, kuchni, gdzie uczniowie zespołów edukacyjno terapeutycznych nabywają i doskonalą umiejętności niezbędne do samodzielnego funkcjonowania w życiu codziennym. Placówka posiada salę rehabilitacyjną wyposażoną m.in. w sprzęt do terapii integracji sensorycznej wspierający rozwój ruchowy uczniów oraz usprawniający ich funkcjonowanie w różnych sferach tego rozwoju.

Efektem zrealizowanego projektu jest między innymi zwiększenie liczby uczniów szkoły, w tym uczniów z niepełnosprawnością ruchową, poszerzenie oferty edukacyjnej placówki poprzez stworzenie odpowiednich warunków do prowadzenia różnego rodzaju zajęć z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz udzielania pomocy specjalistycznej uczniom.

Starostwo Powiatowe w Mrągowie

ul. Królewiecka 60A

11-700 Mrągowo

Anna Gromańska

Tel: 89 74 12 024

Faks: 89 74 12 024

E-mail: agromanska@wp.pl

Powiat policki

Starość nie musi być samotna

Przedstawiany projekt obejmuje dziewięciomiesięczne działanie realizowane w ramach Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym. Celem projektu było uznanie podstawowego prawa osób dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym do godnego życia i do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Cztery osoby długotrwale bezrobotne zostały wyszkolone na osobistych asystentów osób niepełnosprawnych, które następnie realizowały staże pracownicze wspierając 20 niepełnosprawnych podopiecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym. Celami wymiernymi było:

- Prezentowanie i propagowanie usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, skierowanych do osób starszych zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wsparcie dwudziestu seniorów powiatu polickiego z niepełnosprawnościami poprzez pracę osobistego asystenta.

Projekt kierowany był bezpośrednio do dwudziestu osób starszych z niepełnosprawnością w wieku poprodukcyjnym, zamieszkałych na terenach miejskich i wiejskich, szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz czterech osób długotrwale bezrobotnych o niskich kwalifikacjach zawodowych. Dodatkową grupę odbiorców stanowiły instytucje systemu pomocy społecznej i instytucje rynku pracy.

Ideą projektu było wybranie a następnie przeszkolenie czterech osób długotrwale bezrobotnych, które po zdobyciu odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji będą mogły wspierać trudną sytuację osób niepełnosprawnych. Kandydaci odbyli przeszkolenie z zakresu BHP, szkolenie praktyczne w specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym nr 1 w Policach oraz szkolenie z zakresu usług asystenckich, podczas którego zostały im przekazane informacje związane z problematyką poszczególnych grup niepełnosprawności, zagadnienia związane z pierwszą pomocą i pielęgnacją osób starszych. Do udziału w projekcie wybranych zostało również dwudziestu seniorów z niepełnosprawnościami, którzy z powodów swojego stanu zdrowia mieli trudności

z podstawowymi czynnościami. Objęcie osób w wieku poprodukcyjnym usługami asystenckimi pozwoliło na aktywizację społeczną tych osób.

Szczegóły tych działań zostały podsumowane i przedstawione na konferencji promującej upowszechnienie i wdrożenie dobrej praktyki - usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej dla osób starszych. Konferencja była skierowana do wszystkich instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych zagrożonych izolacją i wykluczeniem społecznym. Podczas spotkania podsumowano działania podejmowane w projekcie, a także wygłoszono wykłady eksperckie.

Jednocześnie z wymienionymi działaniami prowadzona była promocja i rozpowszechniane były elementy projektu. Między innymi przygotowano plakat promujący projekt „Starość nie musi być samotna”, ukazało się osiem artykułów w prasie regionalnej i ogólnopolskiej przedstawiających realizację projektu, wyemitowano w środkach masowego przekazu pięć materiałów informacyjnych prezentujących projekt. Na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie znajdowała się zakładka odnośnie projektu „Starość nie musi być samotna”.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Policach

ul. Tarnowska 8

72-010 Police

Beata Karlińska

Tel: 91 42 40 700

Faks: 91 42 40 699

E-mail: beata.karlinska@pcpr.police.pl

Racibórz

Dorosnąć do niepełnosprawności

Projekt dowodzi, że integracja ma głęboki sens nie tylko dla osób niepełnosprawnych, poprzez spełnienie często ich skrytych marzeń, ale również dla osób pełnosprawnych, ponieważ pozwala na pozbycie się niczym nieuzasadnionego lęku przed odmiennością.

Urząd Miasta w Raciborzu podjął w 2008 roku decyzję o umożliwieniu odbycia praktyki zawodowej osobom niepełnosprawnym intelektualnie, uczestnikom Warsztatów Terapii Zajęciowej w Raciborzu. W tym czasie osoby te były przyuczane do wykonywania różnego rodzaju czynności, na początku tych najprostszyc. Z biegiem czasu i wnikliwej obserwacji praktyk, postanowiono poszerzyć zakres współpracy poprzez zawarcie umów o pracę.

Od roku 2009 w urzędzie pracują na stałe cztery osoby niepełnosprawne. W ten sposób stworzono tam nową jakość, którą śmiało można nazwać wzajemnym dorastaniem do niepełnosprawności. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych stworzono zupełnie nową kategorię stanowiska pracy, dostosowaną do możliwości osób niepełnosprawnych i potrzeb urzędników - goniec wewnętrzny. Do obowiązków gońca należy między innymi:

1. odbieranie poczty, prasy oraz teczek z pismami do podpisu z Biura Obsługi Interesanta i dostarczanie jej do sekretariatów jednostek organizacyjnych Urzędu,
2. odbiór z sekretariatów jednostek organizacyjnych Urzędu faktów, pism do skanowania, korespondencji do wysyłki oraz do innych jednostek organizacyjnych Urzędu i jej rozdział w BOI,
3. kserowanie dużych partii materiałów na zlecenie jednostek organizacyjnych Urzędu,
4. obsługa faksu,
5. skanowanie do systemu informatycznego całości korespondencji wpływającej do Urzędu,
6. dbałość o właściwą ekspozycję druków i kart informacyjnych, ulotek, gazetek,
7. rozdział prasy.

Nade wszystko szczególna uwaga przywiązywana jest do kształtowania umiejętności współdziałania i współpracy. Obiektywnie rzecz oceniając w znaczny sposób poprawie uległo sprawne funkcjonowanie Urzędu.

Kolejnym ważnym aspektem tego projektu dla zatrudnionych gońców wewnętrznych jest fakt, że urząd przekroczył swoistą barierę miej-

sca niedostępnego dla osób niepełnosprawnych. Ten klimat zaczął promieniować dalej, na kolejne kręgi osób niepełnosprawnych. Przełamana została bariera strachu przed tym jak ja, jako osoba niepełnosprawna, jako petent w Urzędzie, będę odebrany i wysłuchany, jakie będzie podejście do realizacji mojej sprawy.

Kolejne jednostki, np. Raciborskie Centrum Kultury, a także supermarket Auchan planują i przygotowują zatrudnianie osób niepełnosprawnych na podobnych stanowiskach.

Urząd Miasta Racibórz

ul. Stefana Batorego 6

47-400 Racibórz

Iwona Trzeciakowska

Tel: 32 75 50 621

Faks: 32 75 50 725 z dop. „dla Biura Pełnomocnika”

E-mail: pełnomocnik@poczta.onet.pl

Radom

Bezpłatny Internet dla mieszkańców Radomia zagrożonych wykluczeniem cyfrowym

Wychodząc naprzeciw potrzebom obywateli Gmina Miasta Radom przystąpiła do realizacji projektu pt: „Bezpłatny Internet dla mieszkańców Radomia zagrożonych wykluczeniem cyfrowym”.

Urząd Miejski pozyskał na ten cel dofinansowanie z Unii Europejskiej. Realizacja projektu rozpocznie się od budowy infrastruktury radiowej, która zagwarantuje jego beneficjentom nieodpłatny dostęp do Internetu. Po zakończeniu projektu konieczne jest utrzymanie jego rezultatów przez okres pięciu lat. Oznacza to, że uczestniczące w projekcie gospodarstwa domowe otrzymają bezpłatny dostęp do Internetu przez okres pięciu lat od zakończenia realizacji projektu.

Od 2 maja 2011 do 31 maja 2011 trwał nabór beneficjentów ostatecznych do projektu „Bezpłatny Internet dla mieszkańców Radomia zagrożonych wykluczeniem cyfrowym”.

W projekcie mogą brać udział:

- osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem równoważnym;
- gospodarstwa domowe spełniające kryterium dochodowe upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej i/lub wsparcia w ramach systemu świadczeń rodzinnych;
- dzieci i młodzież ucząca się z rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, uprawniającej do uzyskania stypendiów socjalnych, typowana do otrzymania wsparcia we współpracy ze szkołą oraz/lub ośrodkami pomocy społecznej.

Projekt zapewni dostęp do Internetu 1500 gospodarstw domowym z terenu Gminy Miasta Radomia zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej lub niepełnosprawności. Dla uczestników projektu zostaną również zorganizowane szkolenia komputerowe. W przypadku osób niepełnosprawnych, które mają trudności z poruszaniem się, zostaną zorganizowane szkolenia indywidualne w domach beneficjentów.

Dodatkowo 500 gospodarstw domowych zostanie wyposażonych w sprzęt komputerowy z uwzględnieniem specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych.

Uczestnikami Projektu mogą zostać gospodarstwa domowe, w skład których wchodzi:

- dzieci i młodzież pobierająca stypendia socjalne,
- osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem równoważnym oraz rodziny, w których wychowuje się dziecko zaliczone do osób niepełnosprawnych.

Uczestnik Projektu jest uprawniony do otrzymania bezpłatnego dostępu do Internetu lub do otrzymania bezpłatnego dostępu do Internetu wraz z komputerem - Gmina Miasta Radomia otwiera dostęp w szczególności do protokołów: HTTP, HTTPS, SMTP, POP3, może również zablokować/ograniczyć dostęp do niektórych usług.

Urząd Miejski w Radomiu
Ul. Jana Kilińskiego 30
26-600 Radom
Kordian Pawlak
Tel: 48 36 20 927
E-mail: k.pawlak@umradom.pl

Świdnica

Prowadzenie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych

Świdnica podjęła działania w zakresie rozwoju i lepszego wykorzystania potencjału trzeciego sektora, jakim dysponuje region i stworzenia Centrum Wspierania NGO, jako placówki o wysokim standardzie.

Świdnicę charakteryzuje duża liczba NGO, w tym działających na rzecz osób niepełnosprawnych i zajmujących się problematyką pomocy i integracji społecznej. Ich siedziby rozproszone były po całym mieście i borykały się z problemami lokalowymi. Nie było na terenie miasta obiektu, który pozwoliłby na skupienie organizacji w jednym miejscu, a co za tym idzie, na kompleksowe zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz podejmowania wspólnych działań na rzecz społeczności lokalnej, wymiany doświadczeń. Większość NGO dysponowała lokalami niedostosowanymi do potrzeb osób niepełnosprawnych, brak było dostępu do sal konferencyjnych i szkoleniowych, specjalistycznych pomieszczeń

biurowych, czytelnicy, stanowisk komputerowych itp. Niektóre NGO ze względu na trudności finansowe nie posiadały ksero, faksu, komputera itp., niezbędnych do ich prawidłowego funkcjonowania.

Projekt przyczyni się do realizacji następujących celów: wsparcie rozwoju i współpracy między lokalnymi NGO w ich działalności statutowej, w tym też organizacji dla osób niepełnosprawnych, stworzenie przyjaznych warunków dla powstania nowych NGO, wsparcie współpracy pomiędzy Miastem a trzecim sektorem, rozwiązywanie problemów społecznych poprzez stworzenie miejsca integracji i wymiany doświadczeń, wsparcie NGO w procesie ich rozwoju i modernizacji, zwiększenie szans na pozyskanie środków z zewnątrz, zapewnienie dostępu do specjalistycznego poradnictwa, obniżenie kosztów JST na zarządzanie NGO. Adresatami projektu są: NGO działające na terenie Świdnicy, osoby zainteresowane założeniem NGO, instytucje zainteresowane współpracą z NGO'sami, młodzież szkół, grupy wolontariuszy, mieszkańcy.

Centrum rozpoczęło swoje funkcjonowanie 3 października 2011 r. Mieści się w czteropiętrowym budynku o kubaturze 7760,18 m³, który znajduje się w centrum miasta. Są tam: biura na działalność statutową NGO, sala wielofunkcyjna, trzy sale szkoleniowe i jedna sala przeznaczona dla warsztatów plastycznych, zaplecze socjalne, ogólnodostępne korytarze, hole, klatka schodowa i dźwig osobowy, piwnice przystosowane do potrzeb zaplecza gospodarczego, pomieszczenia obsługi technicznej. Obiekt jest całkowicie dostępny dla osób niepełnosprawnych. Każda organizacja po złożeniu odpowiedniego wniosku może bezpłatnie korzystać między innymi z: pomieszczeń i sprzętu, adresu do korespondencji, szafki na dokumenty, pomieszczeń dla spotkań i szkoleń, serwera i domeny internetowej.

Centrum prowadzi stowarzyszenie „Unia Przedsiębiorców Dolnego Śląska”. W centrum realizowane są następujące zadania: świadczenie usług szkoleniowych i doradczych (prawne, finansowe, księgowo-IT, PR, HR, w zakresie pozyskiwania i rozliczania funduszy zewnętrznych itp.), wsparcie w codziennej działalności świdnickich NGO, promowanie wolontariatu, profesjonalizacja organizacji, part-

nerstwo społeczno-publiczne i społeczno-prywatne, koordynacja działań NGO, kojarzenie partnerów w celu wspólnego pozyskiwania środków zewnętrznych, systematyczna diagnoza potrzeb świadnickich NGO, powołanie i koordynowanie Sudeckiego Forum NGO, prowadzenie Sudeckiego Centrum Wolontariatu, prowadzenie klubu młodzieżowego z centrum poradnictwa młodzieżowego, współpraca z instytucjami publicznymi i innymi partnerami w celu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, ekonomii społecznej oraz wsparcia NGO. Wszystkie te działania będą prowadzone w systemie ciągłym.

Gmina Miasto Świdnica

ul. Armii Krajowej 49

58-100 Świdnica

Danuta Nowicka

Tel: 74 85 62 851

E-mail : d.nowicka@um.swidnica.pl

Tczew

Bank Czasu – Bankiem Życzliwości

Bank Czasu to przykład działań skierowanych do grupy osób niepełnosprawnych i seniorów miasta Tczewa, które kształtują umiejętności twórczego i aktywnego wykorzystywania potencjału społecznego osób niepełnosprawnych.

Głównym celem projektu jest:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji osób niepełnosprawnych (w tym niwelowanie zjawiska wykluczenia cyfrowego z uwagi na użycie w projekcie technologii teleinformatycznych),
- tworzenie sieci oparcia społecznego i ruchu samopomocy;
- podejmowanie nowatorskich działań na rzecz polepszenia jakości życia osób niepełnosprawnych.

Bank Czasu pośredniczy we wzajemnej wymianie usług i pomocy pomiędzy jego uczestnikami w formie bezgotówkowej. Umożliwia dzielenie się swoim wolnym czasem i umiejętnościami. Zaspakaja potrzebę akceptacji oraz zwiększa wiarę we własne możliwości. Uczestnik może dawać i brać pomoc dostosowaną do indywidualnych możliwości czy potrzeb w ramach katalogu usług, przy czym każda godzina pracy ma taką samą wartość. W katalogu znajdują się usługi rozwijające różne formy aktywności osób niepełnosprawnych i starszych - od pomocy w wykonaniu czynności życia codziennego (np. drobne prace domowe, w tym naprawy, pieczenie ciasta, gotowanie, odwiedziny w domu, praca w ogródku, pomoc w organizowaniu imprez rodzinnych, spacer, prasowanie, pomoc w wykonaniu czynności urzędowych) przez czynności na rzecz społeczności (np. pomoc w prowadzeniu punktu informacji na temat rewitalizacji, przeprowadzanie badań i diagnoz społecznych, animacja w ramach wizyt domowych oraz w przestrzeni miejskiej, dyżury przy Telefonie Bankowicza, tworzenie tematycznych grup wsparcia, organizacja miejskich inicjatyw, konferencji, debat) do działań rozwijających wiedzę i praktyczne umiejętności (udział w szkoleniach z zakresu obsługi komputera z dostępem do Internetu, obsługi Skype i Gadu-Gadu, warsztatach poświęconych zdrowemu stylowi życia, skupionych na metodach tworzenia wizerunku, przygotowujących do wystąpień publicznych, zajęciach rekreacyjnych, muzykoterapii).

Wzajemna wymiana przynosi indywidualne korzyści i buduje poczucie wspólnoty pomiędzy uczestnikami projektu. Nastąpiło istotne wzmocnienie sieci samopomocy i oparcia społecznego, zauważalny jest także wzrost szacunku i tolerancji pomiędzy osobami niepełnosprawnymi a innymi grupami społecznymi oraz zmiana wizerunku osoby niepełnosprawnej i starszej w środowisku lokalnym. Wymiana godzin przepracowanych na rzecz drugiej osoby znacząco sprzyja integracji międzyludzkiej, pozwala pozbyć się kompleksów, przemóc słabości wynikające na przykład z choroby czy wieku. Uczestnicy projektu mają bezpośredni wpływ na katalog usług, wprowadzają nowe formy wymiany. Ponadto w ramach projektu uczestniczą w warsztatach umiejętności, integracyjnych spotkaniach w przestrzeni miejskiej oraz rekreacyjnych wyjazdach. Bank włącza się w organizację miejskich inicjatyw,

w tym współtworzy program corocznych obchodów Święta ulicy - działanie integrujące mieszkańców dzielnicy rewitalizowanej.

Osiągnięciem projektu jest to, iż potencjał tkwiący w środowisku lokalnym wreszcie został uaktywniony i wykorzystany dla dobra jednostki. Praca środowiskowa uzupełniona została o działania z udziałem członków społeczności z zakresu profilaktyki wykluczenia społecznego, promujące równy dostęp do usług aktywizacyjnych wśród osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tczewie

ul. Armii Krajowej 39

83-110 Tczew

Julita Jakubowska

Tel: 58 77 70 020 (30)

Faks: 58 53 26 003

E-mail: dyrektor@mops.tczew.pl

Wejherowo

Likwidacja barier w dostępie osób niepełnosprawnych do pełnego udziału w życiu społecznym, edukacji, kulturze i sporcie w mieście Wejherowie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w mieście Wejherowie na lata 2006-2012 określiła sytuację osób niepełnosprawnych. Najbardziej odczuwane przez tę grupę są bariery związane z brakiem pracy, bariery architektoniczne, bariery związane z dostępem do kształcenia oraz z dostępem do urzędów i instytucji. Jako priorytet w działaniach samorządu przyjęto likwidację barier architektonicznych w urzędach, instytucjach kultury, placówkach oświatowych oraz przestrzeni publicznej.

W roku 2007 oddano do użytku zmodernizowany obiekt Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej, w której działa biblioteka cyfrowa, czytelnia internetowa z bezpłatnym dostępem do Internetu, skomputeryzowany punkt obsługi czytelników, a cały obiekt jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Kolejną oddaną w 2009 roku do użytku inwestycją był zmodernizowany budynek Urzędu Miejskiego spełniający wszystkie niezbędne wymogi dostępności. W Urzędzie Miejskim wprowadzono elektroniczne biuro obsługi klienta i elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP w ramach realizacji polityki równych szans i przeciwdziałaniu „wykluczeniu cyfrowemu”. Zapewniło to zdalny dostęp do urzędu dla osób niepełnosprawnych, bez konieczności uciążliwego przemieszczania się, a tym samym umożliwiło pełniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie. W 2010 roku przeprowadzono modernizację budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Budynek po modernizacji zapewnia funkcjonalność, obiekt zyskał wyższą wartość użytkową poprzez przystosowanie dla osób niepełnosprawnych.

W ramach wyrównywania szans osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacyjnych w roku 2010 w Zespole Szkół Nr 3 w Wejherowie przy ul. Nanickiej 22, promującym kształcenie integracyjne, zlikwidowano bariery architektoniczne w poruszaniu się osób niepełnosprawnych poprzez budowę dźwigu samonośnego.

Miasto jest także w trakcie realizacji budowy Filharmonii Kaszubskiej - Regionalnego Centrum Kultury w Wejherowie, który zostanie oddany do użytku w roku 2012. Nowy obiekt będzie budynkiem zapewniającym pełną i stałą dostępność dla osób niepełnosprawnych.

Przystosowanie otoczenia do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez dostosowanie ciągów pieszych i transportu publicznego do swobodnego poruszania się przez osoby niepełnosprawne to kolejne zadanie realizowane przez miasto. W ramach „Rewitalizacji Przestrzeni Publicznej Śródmieścia Wejherowa” wszystkie ciągi komunikacyjne budowane są bez krawężników. Ułatwieniem dla zmotoryzowanych kierowców niepełnosprawnych będą oznakowane miejsca parkingowe

przygotowywane również w ramach wyżej wymienionego projektu. Kolejne działanie wynika z troski o komunikację publiczną przyjazną niepełnosprawnym mieszkańcom miasta, co realizuje się poprzez zakup przez Miejski Zakład Komunikacji taboru niskopodłogowego przystosowanego dla osób niepełnosprawnych.

Aby zwiększyć udział osób niepełnosprawnych w życiu sportowym miasto przyznaje dotacje w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu rozwoju sportu osób niepełnosprawnych. Priorytetowo traktowane są działania z zakresu integracji społecznej poprzez sport osób niepełnosprawnych.

Gmina Miasta Wejherowa

Plac Jakuba Wejhera 8

84-200 Wejherowo

Bogdan Tokłowicz

Tel: 58 67 77 003

Faks: 58 67 77 050

E-mail: sekretariatps@wejherowo.pl

Zakopane

Mr Blup „Nie oceniaj. Poznaj by zrozumieć” -

Kampania świadomościowa przeciw wykluczeniu społecznemu - Informacja inspiracja, integracja

W ramach programu „ ZAKOPANE BEZ BARIER” prowadzona jest kampania świadomościowa dotycząca problemów grup defaworyzowanych społecznie. Oddziaływania prowadzone są między innymi poprzez cykl spotkań z mieszkańcami Zakopanego, konferencje, imprezy masowe i otwarte działania informacyjne inicjowane w przestrzeni miejskiej i w mediach.

Przeprowadzono szereg szkoleń pod kątem budowy lokalnego systemu interwencji profilaktycznej i długofalowych oddziaływań profilaktycznych w stosunku do osób zagrożonych zjawiskiem uzależnień, agresji, przemocy, szeroko rozumianej edukacji odnośnie różnych rodzajów dysfunkcji i niepełnosprawności, pokazania problemów, z jakimi grupy te i ich rodziny borykają się na co dzień, promocji i rekomendacji dobrych praktyk na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym, redukcji zagrożeń dla zdrowia jednostki, zdrowia publicznego i poprawy bezpieczeństwa. Uczestnicy szkoleń to prywatni przedsiębiorcy, restauratorzy i hotelarze, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele administracji państwowej i samorządowej, pedagodzy, funkcjonariusze policji, kuratorzy, pracownicy opieki społecznej, wychowankowie placówek społeczno-opiekuńczych itd.

Współorganizowano konferencje poświęcone grupom defaworyzowanym społecznie, obarczonym niepełnosprawnością i uzależnieniem od środków psychoaktywnych, upowszechnianiu dobrych praktyk samorządu w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Wielokierunkowe działania edukacyjno-informacyjne w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej oraz profilaktyki zachowań ryzykownych skierowano do wszystkich mieszkańców gminy i turystów, bowiem miały one charakter imprez masowych i otwartych. Spotkania przeprowadzono na terenie szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, jak i w ramach Pikniku „Aktywnie z uśmiechem” czy eventu promocyjnego - połączonego ze stanowiskiem informacyjno-diagnostycznym w Zakopanem - „AKTYWNIE Z UŚMIECHEM I BEZ PAPIEROSA”- Bieg po zdrowie połączony z testem Cupera w Zakopanem na obiektach Centralnego Ośrodka Sportu w Zakopanem.

Wyjątkowy charakter otrzymała przeprowadzona w przestrzeni miejskiej akcja Mr. Blup. Pierwsze działania miały na celu zwrócenie uwagi mieszkańców Zakopanego, zaciekawienie ich, wzbudzenie zainteresowania. Na tym etapie na terenie miasta pojawiły się w różnych miejscach żółte kokony. Było ich ponad 200. Temat kokonów został także nagłośniony w mediach lokalnych i w Internecie. Zgodnie z zamierzenia-

mi pojawienie się kokonów wzbudziło zainteresowanie oraz wywołało dyskusje na forach internetowych oraz wśród mieszkańców. Okazało się, że z pozornie nieprzyjaznego i obcego kokonu wykluła się przyjazna postać. Oficjalna prezentacja Mr Blupa i przybliżenie założeń oraz hasła kampanii miały miejsce podczas konferencji pod nazwą Forum Ludzi Którym Zależy. Jednocześnie na terenie miasta Zakopane pojawiły się plakaty.

Mr Blup pojawił się także w mediach. Tygodnik Podhalański na swych łamach pokazał komiks, w którym ten bohater w przystępny sposób przybliżył problemy związane z wykluczeniem społecznym: uzależnienie, przemoc i niepełnosprawność. Mr Blup jest obecny na Facebook’u, ma także podstronę na stronie internetowej Urzędu Miasta Zakopane. Podczas licznych warsztatów i spotkań z młodzieżą rozdawane są gadżety z Mr Blupem: kalendarzyki, koszulki, długopisy, smycze i torby.

Mr Blup stał się edukatorem, który w przystępny sposób przedstawia problemy związane z wykluczeniem społecznym. Jego pojawienie się zmusiło do refleksji nad pochopnym osądzeniem jedynie na podstawie pozorów, bez głębszej znajomości problemów.

Urząd Gminy Miasta Zakopane

ul. Tadeusza Kościuszki 13

34-500 Zakopane

Jakub Sikorski

Tel: 18 20 20 467, 662 271 631

E-mail: niepelnosprawni@um.zakopane.pl

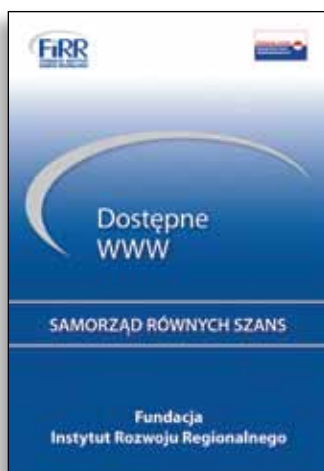
Alicja Szarek-Pazdur

Tel: 606 900 417 lub 606 677 449

E-mail: jpazdur@wp.pl

Faks: 18 20 20 450

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego realizuje działania związane z zachęcaniem samorządów do aktywności w obszarze rozwiązań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych. Dotychczas odbyły się już trzy edycje konkursu „Samorząd Równych Szans” oraz ukazał się szereg publikacji prezentujących pozytywne rozwiązania w tej dziedzinie.

Dotychczas wydane publikacje z opisanej serii:

- **Dostępna edukacja**
- **Dostępna komunikacja miejska**
- **Dostępna przestrzeń publiczna**
- **Dostępne www**
- **Dobre praktyki samorządów 2009 - Polityka na rzecz osób niepełnosprawnych**

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego (FiRR) jest organizacją pozarządową typu non-profit działającą od 26 sierpnia 2003 r. w dziedzinach nauki, transferu innowacji, przedsiębiorczości oraz kompleksowego i wielopoziomowego wspierania osób najbardziej dyskryminowanych w społeczeństwie.

Naszą misją jest zapewnienie równych praw i podmiotowości osób niepełnosprawnych w Polsce. Wpływamy na kształt prawa dotyczącego osób niepełnosprawnych, wspieramy szkoleniowo i doradczo te osoby w ich niezależnym życiu. Propagujemy pełny udział w społeczeństwie, w tym włączając edukację. Promujemy użycie najnowszych technologii, które mogą zastąpić oczy czy ręce. Upowszechniamy wiedzę o osobach niepełnosprawnych. Prowadzimy tematyczne: czasopismo i publikacje oraz portal i radio internetowe. Współpracujemy z Parlamentem, urzędami centralnymi, samorządami, uczelniami i pracodawcami, a także z podmiotami zagranicznymi w ramach licznych projektów ponadnarodowych.

Fundacja posiada zatem szerokie doświadczenie w kooperacji z wieloma partnerami krajowymi i zagranicznymi, a jej kadra brała udział w polskich oraz europejskich programach i projektach takich jak FP5, FP6, EUREKA czy też Leonardo da Vinci.

Nasi współpracownicy mają wieloletnie doświadczenie w zarządzaniu projektami i dzięki ich umiejętnościom Fundacja uczestniczy w projektach o szerokim zasięgu.

www.firr.org.pl

ISBN: 978-83-61170-80-8